

Nik Trontelj

»Zapisniki sej Akcijskega odbora za zedinjeno in suvereno slovensko državo, Rim, 1946–1947«

Zapisniki sej Akcijskega odbora za zedinjeno in suvereno slovensko državo, ki so nastali na tedenskih sestankih omenjenega odbora v Rimu v letih 1946 in 1947, kažejo idejno usmeritev njegovih članov, zavezanih zgledu in stališčem predvojnega Akademskega kluba Straža in njegovega voditelja dr. Lamberta Ehrlicha. Akcijski odbor (AO) je zrasel iz politične vizije suverene slovenske države v odklanjanju uničevalnih teženj okupatorjev in izrazitem zavračanju komunistične ideologije, ki jo je v Sloveniji z revolucijo uveljavila Osvobodilna fronta in tlakovala pot poveljni družbeni stvarnosti. AO, ustanovljen marca 1946 v Rimu, se je oblikoval kot protitež Narodnemu odboru pod vodstvom dr. Miha Kreka, ki si je prihodnost slovenske države predstavljal v okviru federativne kraljevine Jugoslavije, medtem ko je AO dr. Cirila Žebota deloval v smeri ustanovitve samostojne in neodvisne Slovenije, četudi morebiti znotraj zveze srednjeevropskih držav.

AO (v običajni sestavi: Špindler, Erjavec, Lipovšek, Bešter, Mrkun, Jež, Žebot, Leskovar) je na svojih sejah vestno spremljal mednarodno politično dogajanje, zlasti razvoj reševanja tržaškega in koroškega vprašanja, ki sta neposredno zadevali slovenske interese. V prizadevanju za pridobitev Trsta v okvir slovenske države so maja 1946 naslovili dve spomenici na štiri zavezniške zunanje ministre, ki so v Parizu razpravljali o tržaškem vprašanju. Akcijski odbor se je zavzel za dodelitev Trsta zedinjeni in suvereni slovenski državi ter svojo zahtevo utemeljeval z različnimi zgodovinskimi, kulturnimi in gospodarskimi dejavniki, ki usodo mesta Trst in njegovega zaledja nagibljejo v slovensko korist. Član AO Erjavec je iz Pariza poročal o zadržanosti pariške konference do slovenskih zahtev glede priključitve Koroške. AO si je s svojimi dejavnostmi posebej prizadeval za združevanje slovenskih etničnih ozemelj znotraj matične domovine. Široko diplomatsko delovanje AO, ki je doseglo vrh s pisanjem in pošiljanjem memorandumov na pariško konferenco, je, zahvaljujoč izobraženosti in prodornosti njegovih članov, odsevalo tudi v objavah publicističnih besedil odbornikov v uglednih časopisih. Takšen je bil članek prof. Janka Ježa, ki je 1947 v *L'Osservatore Romano* objavil odmeven članek o Brižinskih spomenikih.